

Татарстан Республикасы
Чүпрәле муниципаль районы
Советы

КАРАР

2018 елның 17 декабре

№ 31/4

Гомуми файдаланудагы жирле
әһәмияттәге автомобиль юлларында
гомуми файдаланудагы парковкалар
оештыру турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2007 елның 8 ноябрәндәге 257-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясендә юл эшчәнлегенә турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы территориясендә юл хәрәкәтен оештыру, парковкаларны булдыру һәм аларның эшчәнлеген тәэмин итү вәкаләтләрен гәмәлгә ашыру максатларында Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Уставы, «юл хәрәкәте иминлегенә турында» 1995 елның 10 декабрәндәге 196-ФЗ номерлы Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы КАРАР ИТТЕ:

1. Расларга:

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында урнашкан парковкаларны (парковка урыннарын) булдыру һәм куллану тәртібе № 1 кушымтасы нигезендә башкарыла.

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы территориясендә урнашкан гомуми файдаланудагы (парковка урыннары) һәм гомуми файдаланудагы парковкалар реестры турында нигезләмә (2 нче кушымта).

2. Әлегә карар рәсми басылып чыгарга тиеш.

Әлегә карар 2019 елның 1 гыйнварыннан үз көченә керә.

Татарстан Республикасы Чүпрәле
муниципаль районы Башлыгы,
Татарстан Республикасы Чүпрәле
муниципаль районы Советы Рәисе:

М.Р. Гафаров

Татарстан Республикасы
Чүпрәле муниципаль районы
Советының 2018 елның 17
декабрдәгә 31/4 номерлы
караына 1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының жирле әһәмияттәге
гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында урнашкан парковкаларны
(парковка урыннарын) булдыру һәм куллану
ТӘРТИБЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1. Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында урнашкан парковкаларны (парковка урыннарын) булдыру һәм куллануның әлеге тәртибе Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «юл хәрәкәте иминлеге турында» 1995 елның 10 декабрдәгә 196 - ФЗ номерлы Федераль законнар, 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы «Юл хәрәкәте иминлеге турында» гы Федераль законнар нигезендә эшләнган «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 8 ноябрдәгә 257-ФЗ номерлы, Россия Федерациясе Президенты указлары, Россия Федерациясе Хөкүмәте карарлары, Татарстан Республикасы законнары һәм хокукый актлары, Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Уставы белән.

2. Тәртип Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында урнашкан парковкаларны (парковка урыннарын) булдыру һәм куллану процедурасын билгели.

3. Тәртиптә кулланыла торган төп терминнар һәм төшенчәләр «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2007 елның 8 ноябрдәгә 257-ФЗ номерлы Федераль закондагы, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексындагы кебек үк кулланыла.

Әлеге тәртип максатлары өчен түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

- *гомуми кулланыштагы машина кую урыны* - чикләнмәгән йөз түгәрәген куллану өчен эшләнган машина кую урыны (машина кую урыны);

- *түләүле машина кую урыны* - түләүле нигездә кулланыла торган гомуми файдаланудагы парковка;

- *бушлай машина кую урыннары* - транспорт чараларын вакытлыча урнаштыруны оештыру өчен билгеләнган тәртиптә махсус жиһазландырылган парковкалар, аларга парковкадан файдаланган өчен транспорт чаралары хужаларыннан түләү алынмый;

- *машина кую урыны кулланучы* (машина кую урыны) - машина кую урынында (парковка урынында) урнаштырган кеше;

- *машина кую операторы* (парковка урыны) - Татарстан Республикасы Чүпрэле муниципаль районы муниципаль учреждениесе, Татарстан Республикасы Чүпрэле муниципаль районы Башкарма комитеты (алга таба – Башкарма комитет) тарафыннан парковканы (парковка урынын) оештыруга һәм эксплуатацияләүгә вәкаләтле, йә оештыру-хокукый формасына бәйсез юридик зат, Россия Федерациясенең гамәлдәге законнары нигезендә конкурс нигезендә сайлап алынган шәхси эшмәкәр;

- *түләү җиһазлары* (паркомат) - «акчалата исәп-хисапларны һәм (яки) түләү карталарын файдаланып исәп-хисап ясаганда контроль-касса техникасын куллану турында» 2003 елның 22 маендагы 54-ФЗ номерлы федераль законнар таләпләренә җавап бирә торган парковкадан (парковка урыныннан) файдаланган өчен түләүнең техник чарасы, «физик затларның түләүләрен кабул итү эшчәнлегенә турында» 2009 елның 3 июнендәге 103-ФЗ номерлы түләү агентлары тарафыннан".

2. Парковкалар (парковка урыннары) булдыру максатлары һәм тәртибе

1. Парковкалар (парковка урыннары) Татарстан Республикасы Чүпрэле муниципаль районының җирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының үткәрү сәләтен арттыру һәм аларда юл хәрәкәте иминлеген дәрәжәсен күтәрү максатларында булдырыла.

2. Күпфатирлы йортлар төзегән планлаштыру структурасы элементлары чикләрендә гомуми файдаланудагы территорияләрдә гомуми файдаланудагы парковкалар булдыру турындагы карар Татарстан Республикасы Чүпрэле муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан территорияне планлаштыру буенча расланган документлар нигезендә, шулай ук мондый гомуми файдаланудагы территорияләр янындагы әлеге күпфатирлы йортларда бина милекчеләренең фикерен исәпкә алып кабул ителә. Күпфатирлы йортларда бина милекчеләренең фикерләрен ачыклау һәм исәпкә алу, шулай ук планлаштыру структурасы элементларының чикләрен билгеләү муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә башкарыла.

Күпфатирлы йортта бина милекчеләренең гомуми милкенә караган җир участогы чикләрендә гомуми файдаланудагы парковкалар булдыру турындагы карарлар торак законнары һәм җир законнары нигезендә кабул ителә.

3. Парковка (парковка урыны) булдыру белән кызыксынган зат Башкарма комитетка парковка (парковка урыны) булдыру турында гариза белән мөрәҗәгать итә.

Гаризага парковка (парковка урыны) булдыруның максатка ярашлылыгын нигезләү, түләүле нигездә парковкадан (машина кую урыныннан) файдалану турындагы тәкъдим һәм парковка (парковка урыны) урнаштыру проекты кертелә. Машина кую урыны (машина кую урыны) проекты үз эченә алырга тиеш:

1) парковка (машина кую урыны) чикләрен һәм машина кую урыннары санын күрсәтеп, парковка (машина кую урыны) урнаштыру схемасы;

2) Татарстан Республикасы Чүпрэле муниципаль районы җирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлының тукталыш (парковка урыны) оештыру урынын билгели торган планы фрагменты:

- парковка урыны (парковка урыны) (адреслы ориентирлар);
- машина кую урыны (машина кую урыны);
- автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләре;
- кызыл сызыкларның чикләре (тиешле территориядә булганда).

4. Башкарма комитетка кергән парковка (парковка урыны) урнаштыру проекты парковка (парковка урыны) булдыру буенча кирәкле материаллар белән 3 эш көне эчендә жибәрелә:

а) Башкарма комитетның Шәһәр төзелеше һәм архитектура бүлегенә күрсәтелгән материаллар кергән көннән алып 10 эш көне эчендә парковка урнаштыру (парковка урыны)проектының гамәлдәге законнарына туры килү-килмәвенә бәяләмә эзерләү өчен карап тикшерүгә;

б) килештерү өчен:

- Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Советы;
- Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлының балансы;
- Россия Эчке эшләр министрлыгының Чүпрәле районы буенча бүлеге
- инженерлык челтәрләре һәм коммуникацияләр хужасына.

5. Башкарма комитетның структур бүлекчәләре тәкъдим ителгән парковка (парковка урыны) урнаштыру проектын кергән көннән алып ун календарь көн эчендә килештерәләр.

6. Башкарма комитет, кергән килешүләргә һәм бәяләмәләргә исәпкә алып, парковка (парковка урыны) булдыру турындагы гаризаны карый һәм түбәндәге карарларның берсен кабул итә:

- парковка (парковка урыны) булдыру һәм аны (аны) түләүсез файдалану турында;
- парковка (парковка урыны) булдыру һәм аны (аны) түләүле нигездә файдалану турында;
- парковка (парковка урыны) булдырудан баш тарту турында.

7. Парковка (парковка урыны) булдырудан баш тарту өчен нигезләр булып тора:

- әлеге тәртип маддәсенә 2 өлешендә каралган кирәкле (ых) документ (ов) булмау;
- парковканы урнаштыру проектының (парковка урынын) әлеге статьяның 2 өлешендә каралган таләпләргә туры килмәве;
- парковканы урнаштыру проектын (парковка урынын) килештерүдән тискәре бәяләмә һәм (яки) мотивацияләнгән баш тарту булуы.

8. Парковка (парковка урыны) булдыру турындагы карар Башкарма комитет карары белән рәсмиләштерелә:

- парковка урыны (парковка урыны) (адреслы ориентирлар);
- машина кую урыны (машина кую урыны);
- машина кую урыннары саны;
- Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының муниципаль учреждениесе булса, парковка урынының (парковка урынының) операторының исеме, яисә парковка урынының (парковка урынының)конкурс сайлап алуын үткәрү вакыты;

- парковка (машина кую урыны) булдыру буенча чаралар.

9. Кабул ителгән карар турында парковка (парковка урыны) булдыру турында гариза белән мөрәжәгать иткән затка карар кабул ителгәннән соң 3 эш көне дәвамында язмача хәбәр ителә.

10. Парковка (парковка урыны) операторына конкурс сайлап алуын үткәрү тәртибе Башкарма комитет тарафыннан билгеләнә.

3. Парковкаларны куллану тәртибе (парковка урыннары)

1. Парковкалардан (парковка урыннарыннан) файдалану түләүле нигездә яки түләүсез башкарыла.

2. Машина кую урыннарын кулланучы парковкадан файдалану кагыйдәләре, парковкалардан файдаланган өчен түләү күләме, түләүләргә кергән тәртибе һәм ысуллары турында мәгълүмат алырга хокуклы. Парковкалардан файдалану кагыйдәләре Башкарма комитетның хокукый акты белән раслана.

Башкарма комитет халыкка «Туган як» газетасында тиешле мәгълүмат урнаштыру юлы белән түләүле парковкалар булдыру һәм куллану турында карар эзерләү, шулай ук түләүле парковкалардан файдалана башлаганчы утыз көннән дә соңга калмыйча "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтларында түбәндәге мәгълүматны урнаштыру юлы белән мәгълүмат бирә:

1) түләүле парковкалардан файдалану зарурлыгын нигезләү, юл хәрәкәте өлкәсендәге төп проблемаларны, гомуми файдаланудагы парковкалардан файдаланган өчен түләү кергән юлы белән хәл итү планлаштырыла;

2) түләүле парковкалардан файдалана башлау датасы;

3) муниципаль берәмлек территорияләрендә түләүле парковка зоналары;

4) түләүле парковкалардан файдалану тәртибе;

5) парковкалардан файдаланган өчен түләүне гамәлгә ашыру күләме һәм тәртибе.

3. Парковка (машина кую урыны) операторы машина кую урынында мәгълүмати калкан урнаштыра, анда түбәндәге мәгълүмат күрсәтелә:

- парковканың эш вакыты (машина кую урыны);

- машина кую урынын куллану өчен түләү күләме (машина кую урыны) (Әгәр машина кую урыны түләүле булса);

- парковка урынын (парковка урынын) куллану өчен түләү кергән тәртибе һәм ысуллары (әгәр машина кую урыны түләүле булса);

- "Интернет" мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә парковка (парковка урыны) операторының исеме, адресы, элемент телефоннары, сайты;

- парковкада (парковка урынында) фотога төшерү һәм видеофиксациянең автоматик чараларын куллану турында мәгълүмат;

- парковка (парковка урыны) кулланучыларының язма дөгваларын кабул итү урыннары турында мәгълүмат.

4. Парковкадан (парковка урыныннан) түләүле файдалану түләү жиһазлары (паркомат) биргән түләү документы нигезендә башкарыла.

5. Машина кую урыны (парковка урыны) кулланучы парковкада (парковка урынында) буш урын булганда транспорт чарасын парковка урынына (парковка урынында) куярга хокуклы.

6. Машина кую урыны (машина кую урыны) кулланучы машина кую урынын кулланганда бурычлы:

1) Россия Федерациясе Юл хэрэкетэ кагыйдэлэре һәм тэртип таләпләрен үтәргә.

2) транспорт чарасын юл билгеләре һәм билгеләре нигезендә парковка (машина кую урыны) урынына урнаштырырга.

3) машина кую урынында (парковка урынында) транспорт чарасын урнаштыру вакытына бәйле рәвештә түләүле парковкадан (парковка урыныннан) файдаланган өчен түләү кертергә.

4) түләүле вакыт беткәннән соң ун минут эчендә машина кую урынын бушатыгыз.

7. Машина кую урыны (машина кую урыны) операторы түбәндәге функцияләренә башкара:

1) Гамәлдәге законнар һәм тэртип таләпләренә туры китереп парковка (парковка урыны) оештыра һәм эксплуатацияли.

2) юл хэрэкетен оештыруның техник чараларын, парковка жиһазларын (түләү жиһазлары (паркоматлар), мәгълүмат щитларын һәм парковканың (парковка урынының) эшләве өчен кирәкле башка техник чараларны билгели, үз эченә ала, саклый һәм саклай.

3) парковка территориясен (парковка урынын) карап тотуны һәм жыештыруны гамәлгә ашыра.

4) түләүле парковкалар (парковка урыннары) кулланучылар парковкалардан (парковка урыннарыннан) файдаланган өчен түләүләр кертүне контрольдә тоту.

8. Парковка (парковка урынында) транспорт чаралары хэрэкетен гамәлгә ашыру тәртибе, транспорт чараларын туктату, керү һәм чыгу кагыйдэләре Россия Федерациясенә Юл хэрэкетэ кагыйдэләре белән регламентлана.

9. һәр парковкада (парковка урынында) инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен парковка машиналарының (ләкин бердән дә ким булмаган машина кую урыны) гомуми саныннан 10 проценттан да ким булмаган машина кую урыны бүлеп бирелә. Күрсәтелгән машина кую урыннарын башка транспорт чаралары алырга тиеш түгел.

10. Түләүле парковкалардан (парковка урыннарыннан) файдаланган өчен түләү күләме Башкарма комитет тарафыннан түләүле нигездә парковкалардан (парковка урыннары) файдаланган өчен түләүне исәпләү методикасы нигезендә билгеләнә.

Гамәлдәге законнарны исәпкә алып, парковка урыннары (парковка урыннары) түләүле нигездә файдаланудан кәргән табыш Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы бюджетына күчерелә.

11. Парковкадан (парковка урыныннан) файдаланган өчен түләүдән тыш, түләүле парковка (парковка урыны) түләүләре рөхсәт ителми.

12. Түләүле парковкадан (парковка урыныннан) файдаланган өчен түләүдән парковкада (парковка урынында) урнаштырган парковка урыныннан (парковка урыныннан)файдаланучылар азат ителә:

- инвалидларның махсус автотранспорт чарасы;

- Россия Федерациясе Президентының " транспорт чараларына билгеләнгән махсус яктылык һәм тавыш сигналларын бирү жайланмаларын куллануны тәртипкә салу турында»2012 елның 19 маендагы 635 номерлы Указы нигезендә махсус яктылык һәм тавыш сигналларын бирү жайланмалары белән жиһазланган транспорт чарасы.

13. Барлыкка килә торган бәхәсләрне жайга салу максатларында парковка операторы (парковка урыны) белән парковкадан (парковка урынын) файдалану фактларын автомат фотога төшерү һәм видеога яздыру чаралары ярдәмендә теркәү гамәлгә ашырыла, аңа парковкада (парковка урынында) урнаштырылган транспорт чараларының дәүләт теркәү номерлары турындагы белешмәләрне теркәү, жыю, саклау һәм куллану, парковкадан (парковка урыныннан) файдалану вакыты һәм урыны керә.

14. Әлеге Тәртипнең 13 статьясында каралган мәгълүматларны парковка (парковка урыны) операторы саклаганда һәм кулланганда, парковка урыны (парковка урыны) операторы әлеге мәгълүматны өченче затлардан файдаланудан саклау һәм яклау буенча гамәлдәге законнарда каралган барлык чараларны күрә.

3. Парковкаларны куллану тәртибе (парковка урыннары)

1. Парковкадан (парковка урыныннан) файдалануны туктату турындагы карар башкарма тарафыннан әлеге статьяның 2 өлешендә каралган нигезләрне раслаган көннән соң 10 эш көне эчендә карар чыгару юлы белән кабул ителә.

2. Парковканы (парковка урынын) куллануны туктату турындагы карар очракларда кабул ителә:

- Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлы участогында юл хәрәкәтен оештыру схемасын үзгәртү (парковка урыны);

- Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлының парковка (парковка урыны)урнашу белән бәйләү үткәрү сәләтен киметү;

- тиешле территориядә шәһәр төзелеше ситуациясенә үзгәрешләр кертү;

- парковкадан (парковка урыныннан) арытаба файдаланырга мөмкинлек бирми торган гамәлдәге законнарны бозу фактын ачыклау.

3. Парковканы (парковка урынын) куллануны туктату турындагы Башкарма комитет карарында булырга тиеш:

- парковка урыны (парковка урыны) (адреслы ориентирлар);

- парковканы куллануны туктату нигезләре (парковка урыны);

- парковкадан (парковка урыныннан) файдалану туктатыла торган дата.

4. Парковканы (парковка урынын) куллануны туктату турындагы карар күчermәсе карар кабул ителгәннән соң 3 эш көне эчендә парковка операторына (машина кую урыны) жиһазлар.

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы территориясендә урнашкан гомуми файдаланудагы парковкалар (парковка урыннары) һәм гомуми булмаган файдаланудагы парковкалар реестры турында нигезләмә

1. Әлеге нигезләмә Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы территориясендә урнашкан гомуми файдаланудагы парковкалар (парковка урыннары) реестрын һәм гомуми файдаланудагы парковкалар (алга таба-реестр) булдыру һәм алып бару тәртибен билгели.

Тәртиптә кулланыла торган төп терминнар һәм төшенчәләр «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2007 елның 8 ноябрдәгә 257-ФЗ номерлы Федераль закондагы, Россия Федерациясе Шәһәр төзелешенә кодексындагы кебек үк кулланыла.

Әлеге Нигезләмәдә гомуми файдаланудагы парковка белән чикләнган даирәдәгә затларның транспорт чараларын урнаштыру өчен билгеләнган территория аңлашыла.

2. Реестрны формалаштыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан башкарыла һәм парковкалар турында мәгълүматлар реестрына кертү, реестрдагы мәгълүматларны актуальләштерү өчен җаваплы.

3. Реестр реестр язмалары реестрына кертү яки күрсәтелгән язмаларга үзгәрешләр кертү аша электрон формада алып барыла. Реестр язуы формасы Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты күрсәтмәсе белән раслана.

4. Реестрда гомуми файдаланудагы барлык парковкалар (парковка урыннары) һәм милек формасына бәйсез рәвештә муниципаль берәмлек территориясендә гомуми файдаланудагы барлык парковкалар (парковка урыннары) һәм гомуми файдаланудагы парковкалар турында белешмәләр бар.

5. Реестрга гомуми һәм гомуми файдаланудагы парковкалар турында түбәндәгеләр белешмәләр кертелә:

- 1) машина кую урынының адресы (урыны);
- 2) машина кую урыны төре, төре һәм максаты;
- 3) машина кую өчен транспорт чарасын урнаштыру шартлары (түләүле, бушлай);
- 4) машина кую урыны режимы;
- 5) милек формасы һәм машина кую хужасы турында мәгълүмат;
- 6) машина кую операторы турында мәгълүмат;

7) машина кую урыннарының гомуми саны;

8) ташламалы кулланычы категорияләре өчен билгелэнгән машина кую урыннары саны.

6. Реестрны алып бару өчен жаваплы зат Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы Башкарма комитеты күрсәтмәсе белән билгеләнә.

7. Реестрдагы мәгълүматлар ай саен яңартыла.

8. Реестрны алып бару реестрның муниципаль берәмлекнең башка мәгълүмат системалары һәм ресурслары белән туры килүен һәм үзара бәйләнешен тәэмин итә торган бердәм оештыру, методологик һәм программа-техник принциплар нигезендә гамәлгә ашырыла.

Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районы башкарма комитеты әлеге Нигезләмәнең 5 пунктында күрсәтелгән реестр мәгълүматларына Россия Эчке эшләр министрлыгының Чүпрәле районы буенча ЮХИДИ бүлегенә, шулай ук вәкаләтле оешмалар өчен керү мөмкинлеген тәэмин итә.

9. Реестрның резерв күчәрмәсе ярты елга кимендә бер тапкыр булган мәгълүматларны саклау максатыннан формалаша.

10. Реестрдагы мәгълүматларны рәхсәтсез керүдән саклау мәгълүматны махсус яклау чаралары белән башкарыла.

11. Парковка реестры мәгълүматлары муниципаль берәмлекнең вәкаләтле органнары тарафыннан статистик мәгълүматлар төзү, бердәм парковка пространствосы өлкәсендә чараларны күздә тотучы муниципаль программаларны эшләү, муниципаль берәмлек территориясендә парковклар урнаштыру буенча тәкъдимнәр формалаштыру һәм Татарстан Республикасы Чүпрәле муниципаль районының генераль планын актуальләштергәндә, жирдән файдалану һәм асыл жирлекләрен төзү кагыйдәләрен актуальләштергәндә тәкъдимнәр кертү максатларында кулланыла.